

HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU ANKARA

BAŞVURAN : Çetin Aşçıoğlu Yargıtay Onursal Üyesi

KONU : Yargıç Kimliği Yozlaşır
YER : 25 Ocak 2002 Adana Hava Alanı
OLAY : 30-40 Yargıcın Adalet Bakanı Sayın H. Sami Türk'ü Karşılması

Sayın yüksek yargıçlar:

Mersin'de bir toplantıya katılmak üzere Adana Havaalanında uçaktan indiğimde, 30-40 kişinin tek sıra olmuş durumda birilerini karşılamak üzere beklediğini, Adalet Bakanı Sn. Hikmet Sami Türk'ün de topluluğa doğru yürüdüğünü gördüm. Hızla karşısında ip gibi dizilmiş topluluğun arkasına dolaşınca, topluluk, askerlere taş çıkartacak bir düzen içinde, geri dönerek saygı duruşunu sürdürdü. Ancak Bakan, VIP salonunun kapısına doğru yürümeye devam edince, topluluk da sıkı düzenli görünüşünü bozarak, arkasından yürümeye başladı.

Sayın yüksek yargıçlar, insanın hiç beklemediği bir anda ve beklemediği bir durumla karşılaşmasında hani "tepesinin taşı atar" denir ya; işte karşılayıcıların yargıç olduğunu anlayınca, "benim de tepemin taşı attı". "Yazıklar olsun yargı bu durumlara da mı düşecekti..." diye yüksek sesle tepkimi dile getirdim. Karşılayıcılar ile aramızda iki metre uzaklık ya vardı ya yoktu, söylediklerimi duyan oldu mu bilmiyorum; ancak arkadaşım duymuş olacak ki ceketimden çekerek beni uyardı.

Yargıçların kendilerine, çağımızda memurlara dahi yakıştırılmayan, böylesine bir görünümü vermelerini beklemediğimden, içime de sindiremediğimden yanıltmış olabirim kaygusuyla görevli polislerin bilgisine başvurdum; polisin "dudak bükerek" verdiği yanıt beni bir kere daha yıktı.

İçimdeki kuşku yine dinmemişti, "olamaz, olmamalı diye düşünüyordum" ve sanki birinin çıkıp da "doğru değil" demesini bekliyordum. Bu duygularla Adana'da çalışan avukat arkadaşımın telefonla bilgi istedim. Aldığım yanıt bilginize sunuyorum:

"... tanık olduğunuz olay üçüncü de olsa doğrudur; karşılamaya katılan yargıçların bir bölümü iki gün sonra bakanı Ankara'ya uğurlamak için havaalanına yine geldiler ve Ankara'daki sis nedeniyle uçak kalkmayınca beş saat orada beklemek zorunda kaldılar. Ancak bu, yargıçların memurlaştığını gösteren tek olay değil. Bir süre önce Adana'ya teftiş için adliye müfettişleri gelmişti. Yargıç ve savcıların azımsanmayacak bir bölümünün eşleriyle birlikte müfettişlere gösterdikleri aşırı ilgiyi... biz avukatlar ya dırgadık ve üzüldük..."

Sayın yüksek yargıçlar, doğru olan bilgilerime göre; bu gibi olaylar ne Adana'ya ne de oradaki yargıçlara özgüdür. Geçenlerde bir toplantıda Adana olayını dile getirdiğimde; bir yargıç, özel olarak konuşmak isteğiyle yanıma geldi: "Siz Yargıtay'dan emeklisiniz, yaşıınız nedeniyle (1980 öncesi) sanırım bizim yaşadıklarımızı da yaşamadınız; durumumuzu bilmiyorsunuz ve bilmediğiniz için de yargıçları eleştiriyorsu-

nuz; bağımsızlığımız ancak yasalarda yazılı, birileriyle ters düştüğümüz anda ne olacağımız bilinmez..., müfettişlerin sicil nedeniyle üzerimizdeki en azından manevi baskısı büyük boyutlarda..."

Sayın yüksek yargıçlar, bilmenizi isterim ki: Başvurumun amacı yalnız ve yalnız yargı bağımsızlığını ve yargıç kimliğini savunmaktır : Çünkü bunlar, kutsal insanlık hakkı olan "doğru ve güvenli (adil) yargılanma hakkı"nın olmazsa olmaz ilkeleridir. Yargıçları eleştirebiliriz; ancak asıl onları bu duruma düşürenler özür dileme yürekliğini gösteremezlerse bile başlarını önlerine eyebilmelidirler; kuşkusuz bozuk düzen de sorgulanmalı.

Beni biraz olsun tanıdığınızı umarım; 12 Eylül Yönetimi'nin 1981'de gerçekleştirdiği ve bu gün de sizin içinde bulunduğunuz bozuk düzene; Yargıtay'da inceleme (tetkik) yargıcı iken, koca koca yargıçların Mamak'a gönderilme korkusu içinde sustukları dönemde, ilk önce ben karşı çıktım; gerçek bu, övünmek için değil. 21 Mayıs 1981'de Milliyet'in düşününlerin düşünceleri köşesinde düşüncelerimi şu sözlerle açıklamıştım:

"... eskisi yerine yeni kurullar oluşturmak, amaç için yeterli değildir. Çünkü, yargı işi, temelde bir inanç ve vicdan işidir. Yargıçtaki vicdan ve adalet inancı, ona verilecek güvence ve bağımsızlık ile derin hukuk bilgisi, genel kültür, insan sevgisi, yurt sevgisiyle güçlenir ve kutsallaşır.

.....
"Yargıdaki aksamalar, yargı güvencesi ve bağımsızlığından kaynaklanmamıştır. Bunların yokluğu bir yana, tartışılması bile sorunları büyütecektir. Yasalarda istenildiği kadar yargı güvencesi ve bağımsızlığından söz edilsin, yargıç görevini yaparken bunu yürekte duymadığı an, çoğunlukla ve doğal olarak kendi güvencesini arayacak ve tartışacaktır. İdari görevle de olsa Adalet Bakanlığı'na bağlı ve bakanın atadığı müfettişlerin denetlediği yargıçların, yasalarda yazılı teminatı ve bağımsızlığı duymaları kolay mıdır?..."

İşte, size aktardığım Adana olayı ile bundan 20 sene önce yazdıklarım arasındaki kaçınılmaz koşutluk. İnanınız ki, düşüncelerimin doğru çıkmasından sevinmiyorum; keşke olaylar beni yalanlamış olsaydı...

Sayın yüksek yargıçlar, umarım, "yüksek kurulumuzun da başkanı olan adalet bakanı bir politikacı da olsa kökeni bilim adamıdır, bilimsel toplantı için Adana'ya gitmiştir, yargıçların da böyle bir karşılamada bulunmaları yargı bağımsızlığını tartışılır duruma getirmez; kaldı ki, Hakimler Kurulu'nda Danıştay ve Yargıtay'dan gelen yüksek yargıçlar olarak bizler yargıçların güvencesiyiz" gibi bir düşüncede olmazsınız.

Çünkü, bağımsız çağdaş bir yargı düzeni kurabilmiş ülkelerin hiç birinde; yargıçlar; görevi, ünü, konumu ne olursa olsun politikacının, karşılama biçiminde olsa bile ayağına gitmezler, bu evrensel yargıç töresinin (etiğinin) ve kimliğinin gereğidir.

Tersi durumda "bağımsız, yansız özgür yargıç kimliği yerine, kulluk töresinin (ahlâkının) egemen olduğu memur kimliği" güncelleşir. Bu gerçek olmasa bile; böyle bir görünüm; yargıya ve yargıca duyulması gereken güveni tartışılır duruma getirir.

Hak aramanın son kapısında başvuranların yüreklerine, daha işin başında, yargıçların, bağımsızlıkları, yansızlıkları (nesnel-objektif yansızlık) konusunda kuşkunun düşmesi inanç yozlaşmasını da birlikte getirir. Güvenini yitiren birey, ister istemez, inandığı hakkını güvenceye almak için, doğru olmadığını bile bile, başka girişimlerde bulunacak ve olağanın dışında yollar deneyecektir. Bu arada, ister mafya ister çete ya da başka ad altında bozuk düzeni sömürerek çalışan (bu sıradan bir kişi ya da emekli

bir yargıç ya da bir avukat da olabilir) ahlak dışı, yasa dışı kişilerin eline düşse de güvensizlik inancının kaçınılmaz sonucu tutumunu değiştirmeyecektir. Şöyle bir kulak verin, çok örneklerine tanık olacaksınız; belki de olmuşsunuzdur?

Kaldı ki, 1983 sonrasında Hakimler Kurulu'nda görev yapan yüksek yargıçların, özellikle adalet bakanlarının iyi sınav verdikleri de söylenemez. Olanlar, belleklerde canlı anılar olarak yaşamaktadır. İyi niyetli olmak yetmez; *"cehenneme giden yollar, iyi niyet taşlarıyla döşelidir"* özdeşliğini unutmayalım.

Yeri gelmişken, bıkmadan usanmadan yılmadan söylediğimiz bir düşüncemizi de yinelemek isterdim:

Gerçek anlamda yargı bağımsızlığı ve yargıya güven duygusunun kökleşmesi için bu günkü düzenden politikacıların egemenliğini çıkarıp atmak yetmez:

-Yargıçların kendi bilgisizlikleri, özekinsizlikleri (kültür) ve kendilerine güvensizlikleri giderilmeden (ki doruktaki temel sorun bu);

-Yargıçlar hakkında karar alacak kişilerin (yani sizlerin) yol ve yöntemine aykırı (keyfi) olası davranışlarına karşı yer ve görevlerinin istemleri olmadan değiştirilmemesi gibi güvenceler verilmeden;

-Yargı işleviyle bağdaşmayan, memurlara özgü denetim (teftiş) yükselme düzeni yerine çoğu ülkede var olan daha uscu (akılcı) bir düzen getirilmeden;

-Ekonomik olanaklar ve güvencelerin ülke olanaklarını da gözeticilerle güçlendirilmeden;

-Hiç bir kamu görevlisine verilmemiş yetki ve güvencelerle donatılmış yargıçlar için, gerektiğinde gözünün yaşına bakmadan, ağır sorumluluk kuralları işletilmeden çağdaş hukukun güncelleştirdiği "doğru ve güvenli (adil) yargılanma hakkı" güvence altında olmaz.

Şimdi sizler yargıçların özlük işlemlerinin başında kişiler olarak yargı bağımsızlığının güvenceye alacak bu evrensel ilkelerin ülkemizde var olduğunu içtenlikle söylebilir misiniz?

Tam anlamıyla yargı bağımsızlığı ve çağdaş bir yargı düzeninin sağlanması yetki ve konumunuzu aşacağının bilincindeyim. Büyük ölçüde politikacının işidir, ancak "onlar da kendi dertlerinde" dersiniz size katılım. Diyelim ki ayıldılar ve inandılar; bu gün başlasalar, olumlu sonuçları beş yıldan önce alınamaz ve on yıldan önce de düzlüğe çıkmaz. Bu da yargıda sorunların nasıl ürkütücü boyutlara geldiğini gösterir; "ya tuz da kokarsa" kuşkuyla bile geriler de kalmak üzere.

Bu bağlamda açıklamalıyım ki, "böylesine bozuk düzende bile her yönüyle yargıç kimliğini koruyabilen, olumsuzluklara direnebilen, yansızlığıyla bilgisiyle insana saygısıyla örnek yargıç ve savcılar da göz ardı etmiyorum: Soyları giderek tükenmek üzeredir" bu da biline.

Sayın yüksek yargıçlar, size düşen bir görev var: Yargıç kimliğini bozacak tutum ve davranışlar karşısında yüksek duyarlılık ve önlemler alınmasında yüksek özen göstermek; kendinizi de sorgulamaktan kaçınmadan. En azından yargının içinde bulunduğu olumsuzluklarda sorumluluğunuzun bulunduğunu da bilincinde olarak:

"Atamalarda, yüksek mahkemelere üye seçimlerinde özellikle yargıç kimliğinin korunması ve geliştirilmesinde ne gibi hatalar yaptık" diye kendinizi sorgulayın; doğruya iyiye, ulaşmanın yolu kendini sorgulamaktan geçer. Eleştirilere kulak tıkayarak "yetki de buyruk da bende" inancıyla kendinizi sorgulamazsanız, olayları önemsemezseniz unutmayın sizi sorgulayan birileri çıkar (Emin Çölaşan Hürriyet 25 Temmuz 1996 Bağımsız Değil Bağımlı Yargı). Hani Yunusumuz ne güzel söylemiş; "eğri büy-

rü konuşma, bir gün gelir seni sıgaya çeken Molla Kasım gelir."

Haklı ya da haksız, ne denli eleştiriyle karşı karşıya kalırsanız kalınız, ülkemizin bu günkü koşulları içinde, sınırlı da olsa yargı bağımsızlığını ve yargıç güvencesini korumanın doruğunda sizler bulunmaktasınız. Bir anlamda sizlerin işlemlerinize, kararlarınıza yansıyan güzellikler ve doğrular; yargı bağımsızlığı inançlarının yargıda ve toplumda yerleşmesinin öncüsü olacaktır. Geçmiş (1980 öncesi ve sonrası) kurullarda görev yapan yüksek yargıçların, önemli bir bölümü hakkında, açıkça ya da kapalı kapılar ardında söylenenleri unutmayın. Yargıç kimliği, önce sizlerde özleşmeli, ilkeleşmeli. Ne dersiniz, yapabilir misiniz?

Şimdi, sizlere, sayın Adalet Bakanı'na ve tüm yargıçlara örnek olacak iki olayı bilgilerinize sunuyorum:

*Atatürk'ün adalet bakanlarından Mahmut Esat Bozkurt (Tanrının aydınlığı ruhu -tini- üzerine olsun), gemi ile çıktığı gezi sırasında Alanya'ya uğrar. Kendini karşılayanlar arasında yargıcın olmadığı söylenir. Bozkurt, Cumhuriyet'in (şimdiler de birilerinin tu ka ka dediği) geleneğine ve inançlarına uygun olarak şu yanıtı verir:

-O yargıçtır, biz O'na gideriz...

Siz siz olun yetmiş yıl öncesinin ne yargıcını ne de bakanını birileriyle karşılaştırmayın; ruhları incinir...

*Yargıtay onursal üyesi ağabeyimiz Kemal Gür'ü dinleyelim:

"Yıl 1952, iktidarda olan Demokrat Parti, muhalefet partisi genel sekreteri rahmetli Kasım Gülek'in Bilecik yöresindeki çalışmalarından kaygı duyar. Bunun üzerine Adalet Bakanı R. N. Bilecik Savcısı Rahmetli Fahrettin Oğuz'a telefon eder ve Kasım Gülek'in tutuklanmasını ve hemen Ankara'ya gönderilmesini ister, savcı aynı görüşte olmadığını açıklar; bir ara telefondaki ses çizmeden yukarı çıkarak savcıyı paylar: "SEN NE BİÇİM SAVCISIN..."

"Erdemli ve onurlu savcı bu günlere bile örnek olacak davranış içinde; 'benim görevim bitmiştir'diyerek ve telefonu bakanın yüzüne kapattı ve bana dönerek: 'Evladım benim gibi yapmaya hazırsan devam et; yoksa adaleti rencide (incinmek küçük düşermek) edersin...' dedi."

Yüksek Yargıç Kemal Gür, olayı Yeni Adam Dergisi'nde güncelleştirirken (20.8.1970); Yargıç ve savcı kişiliğinin (karakterinin) bayrak gibi yücelerde dalgalanışını şöyle yorumlar: "Adaleti çiğnemek ne kelime, rencide etmeyi bile aklının sığdıramayan bir dev karakterdi; beyaz eldivenlerini basına bile göstermedi (İletişim alanında -medya- boy gösteren savcı ve yargıçların kulaklarına küpe ola; olursa tabi...).

Bu ikinci örneği niye verdin diye sorabilirsiniz: Radikal Gazetesi (14.02.2002) "...sanıklar Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün devreye girmesi üzerine İstanbul mali polisinden ifadeleri alınmadan Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı'na getirildi; Başsavcılık ifadelerinin aldığı sanıkları, çağrıldıklarında getirilmek üzere, gece yarısı serbest bıraktı..." haberini veriyordu. İster istemez "Merve olayı" bir de "yükseklerde oturanların ilgisine ulaşamayan arkasız, dayısız yurttaşlar" usuma (akıl) geldi de...

Yazımı gözden geçirirken 19.02.2002 günlü Milliyet'de Tuncay Özkan yargı bağımsızlığının yargıç kimliğinin boyutları konusunda yorumuna rastladım:

"Şike çetesi" ile ilgili soruşturma başladı... Yemen Ekşioğlu, yanında avukatları, hâkim arkadaşları olduğu halde(!), ifade verdi... Yargı kararsızlığını bozdu... Ama yargı sporun Susurluk'uyla karşı karşıya olduğunu iyi anlamalıdır. Yoksa Ali Fevzi Bir'in söyledikleri boşa çıkar. Daha doğrusu çıkartılır...Ne diyor: "Bu iş başbakana, bakanlara kadar gider...(!)"Şimdi bu, savcılar ve yargı adamları için gözlerini karartacak, onları

zorluklar içinde bırakacak bir açıklama olmamalıdır..."

Bir adalet bakanının, karşılamak için iyi niyetle bile olsa, ayağına giden yargıçların bulunduğu bir ülkede kimse (sizler de) yargının bağımsız görünümü verebildiğini savunmamalı, savunmamalı ki sorunlara çözüm bulunsun. Tersini savunanlar:

"Adalet bakanının ağırlığı olan bireylere yargı kolaylığı sağlamak için devreye girmesinin";

"Bir kişinin sanık olarak savcılığa ifade vermeğe giderken yanında avukatlarla birlikte yargıçların bulunmasının";

"Üzerine suç atılan kişinin bu iş başbakana ve bakanlara kadar gider deme cüretini" göstermesinin nedenleri üzerinde şapkalarını önlerine koyup düşünmelidirler.

Yineleyerek söylüyorum, Adana olayı bireysel sorunum değil, üzülsün de eleştirsün de, kurulu düzen dururken, yargıçları suçlamak istemem. 12 Eylül Yönetimi'nin armağanı olan ve özellikle 1983'ten sonra yozlaşan yargı düzenin olumsuzlukları doruklarda iken *"ben olsam yapardım"* diye ve dışardan gazel okurcasına yiğitlik gösterisinde bulunmayı da... Yargı bağımsızlığın tam anlamıyla sağlanmadığı bir ülkede, erdemli yargıç kimliğinin de istenilen düzeyde olamayacağını da bilinciyle.

"Çok uzattın isteğin nedir" diye sorguladığınızı duyar gibiyim; bir tek dileğim olur: Sakın ola olayı küçüksemeyin ve de gerçekleri dile getirmekten sakınmayın (Atatürk'ün buyruğu): Usunuzun gücü ve yitirmediginize inanmak istediğim yargıç kimliğinizle doğru olana ulaşacak ve gereğini yapacaksınız.

Saygılarımla 26.02.2002

Bilgi için: 1- Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk

2- Basın.